

СПЕЦІАЛЬНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ПРИВАТИЗАЦІЇ

РЕКОМЕНДАЦІЇ СЛУХАНЬ

на тему: «Про ситуацію з приватизацією Одеського припортового заводу»

21 вересня 2016 року

м. Київ, вул.Банкова, 6-8

У слуханнях взяли участь народні депутати України, представники Фонду державного майна, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Антимонопольного комітету, Національного антикорупційного бюро, Генеральної прокуратури, Служби безпеки, Одеської обласної державної адміністрації, НАК «Нафтогаз України», Одеського припортового заводу, ДП «Укрхімтрансміак», ДП «Держзовнішінформ», а також науковці, експерти та представники організацій громадянського суспільства.

ПАТ «Одеський припортовий завод» (далі – ОПЗ) є високотехнологічним, унікальним та одним із найбільших підприємств хімічної галузі України, що має значний виробничий, інженерно-технічний, соціально-культурний та кадровий потенціал. Основними напрямками діяльності підприємства є виробництво мінеральних добрив та азотних сполук (аміак, карбамід), транспортне оброблення цієї та іншої хімічної продукції, її складування. На території підприємства розташований комплекс зі зберігання та перевантаження аміаку, карбаміду та іншої хімічної продукції не тільки власного виробництва, а й продукції виробленої іншими підприємствами України та Росії. Перевантажувальний пункт, що знаходиться на підприємстві, є кінцевою точкою та єдиним технологічним комплексом магістрального аміакопроводу Тольятті-Горлівка-Одеса.

Відповідно до розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 386-р Фонд державного майна оголосив конкурс з відкритістю пропонування ціни за принципом аукціону з продажу пакета акцій розміром 99,567% статутного капіталу ОПЗ. Початкова ціна пакета склала 13,175 млрд. грн., що за поточним курсом НБУ складало 527,7 млн. доларів США. Проте конкурс не відбувся у зв'язку із відсутністю претендентів.

При цьому у 2009 році також вже була здійснена спроба приватизації ОПЗ. Переможцем конкурсу тоді за такий самий пакет акцій підприємства було запропоновано 5 млрд. грн. (що за курсом НБУ на той час - 625 млн. доларів США). Проте тоді комісія з приватизації ОПЗ Фонду держмайна ухвалила рішення не визнавати відповідне ТОВ «Нортіма» переможцем у конкурсі з приватизації заводу у зв'язку з тим, що його було продано за заниженою (як тоді вважалось) ціною.

Порівняння умов невдалого конкурсу-2016 із тими, що діяли під час першого, скасованого приватизаційного аукціону, свідчить, що умовами від 2009 року передбачались вагоміші інвестиційні, інноваційні, природоохоронні та соціальні завдання для майбутнього покупця ОПЗ. Зокрема, було передбачено конкретні суми інвестицій по роках, по кожному цеху підприємства встановлювались загалом 28 конкретних виробничих завдань щодо реконструкції,

модернізації, переоснащення відповідних установок, систем устаткування тощо із граничним терміном виконання. Аналіз затверджених конкурсних умов приватизації ОПЗ у 2016 році свідчить, про те, що у інноваційно-інвестиційній діяльності підприємства від потенційного покупця не вимагалось виконання жодного конкретного заходу з переоснащення виробництва, впровадження прогресивних технологій, адже було встановлено, що такі заходи здійснюватимуться на підставі програми, розробленої та затвердженої до 1 квітня 2017 р. (тобто вже після приватизації) самим покупцем без погодження з будь-яким державним органом. У соціальній сфері у 2016 році пропонувалось індексувати заробітну плату на рівень інфляції, тоді як у 2009 році – за 3 роки досягти рівня оплати праці на аналогічних хімічних підприємствах ЄС. Якщо у 2009 році окремі умови приватизації у соціальній та природоохоронній діяльності покупець мав виконувати безстроково, то у 2016 році їх дія обмежувалась 5 річним терміном. Так само немає змістовного наповнення у зобов'язанні майбутнього покупця забезпечити розвиток товариства з метою підвищення економічних, соціальних, фінансових, технологічних та екологічних показників діяльності згідно з бізнес-планом, формально поданим самим покупцем.

Сподівання Фонду держмайна, що зменшення кваліфікаційних вимог та інвестиційних зобов'язань майбутнього переможця сприятиме розширенню кола потенційних учасників конкурсу та збільшенню конкуренції при проведенні аукціону з приватизації ОПЗ, фактично не справились. Не допомогло досягти успіху у приватизації і залучення інвестиційного банку UBS, що здійснював функції радника з підготовки ОПЗ до продажу і мав провести переговори із потенційними учасниками конкурсу і запропонувати оптимальні стратегію та методику підготовки до продажу.

Незважаючи на тривалий час підготовки ОПЗ до приватизації (наміри його термінової приватизації Уряд мав також і у 2014, і у 2015 роках), на час оголошення та проведення конкурсу-2016 залишились невирішеними низка проблемних питань, що мали негативний вплив на залучення до конкурсу світових лідерів відповідного ринку. А саме: наявність у ЗМІ звинувачень щодо корупційних схем на підприємстві; стрімке погіршення фінансового стану підприємства; сумнівний борг ОПЗ за поставлений в 2013 році природний газ перед Ostchem Holding Limited (входить в Group DF Д.Фірташа) в розмірі 193 млн. доларів США (а з урахуванням штрафних санкцій нині близько 250 млн. доларів США); незавершені судові провадження в судах України щодо можливого арешту активів ОПЗ по боргам за поставлений газ та щодо позову компанії «Нортіма» про визнання себе переможцем скасованої приватизації ОПЗ від 2009 року.

Затримання НАБУ за підозрою у вчиненні кримінальних правопорушень вищого керівництва ОПЗ (*заступника голови правління НАК “Нафтогаз України”, голови наглядової ради ОПЗ – С.Переломи та першого заступника голови правління ОПЗ – М.Щурикова*), проведене за кілька днів до завершення подачі заявок на участь у конкурсі-2016, також стало чітким сигналом іноземним інвесторам утриматися від участі у приватизації ОПЗ.

ОПЗ було виставлено на конкурс як об'єкт, що має стратегічне значення для економіки і безпеки держави, але не займає монопольного становища на ринку азотних добрив. Разом із цим, незрозумілою є позиція Антимонопольного комітету щодо невключення ОПЗ до переліку монополістів у сфері збереження/перевантаження аміаку, та у зв'язку із цим загроза вибіркового провадження справ у майбутньому, адже підприємство не має конкурентів за цим видом економічної діяльності.

Проблемними питаннями, що заважають стабілізації діяльності ОПЗ, залишаються зупинення виробничих потужностей ОПЗ з 11 серпня 2016 року через різке зниження тиску природного газу, що могло привести до техногенної аварії, а також арешт на грошові кошти, що знаходяться на всіх розрахункових рахунках ОПЗ, за позовом ТОВ ГК «Укргаз» згідно ухвали Господарського суду Одеської області від 29.08.2016.

Усі ці питання є надзвичайно чутливими для іноземного інвестора, який не має досвіду успішних практик специфічного вирішення проблем в українських судах та державних контролюючих органах.

Слід також констатувати, що на сьогодні висока вартість природного газу в Україні та несприятлива світова цінова кон'юнктура на основну продукцію ОПЗ призвели до стрімкого погіршення фінансового стану підприємства, що характеризується збитковістю діяльності (*чистий збиток у II півріччі 2016 р. – 244 млн. грн., нерозподілений збиток станом на 30.06.2016 – 4,7 млрд. грн.*) та наявністю величезної кредиторської заборгованості у сумі 5,6 млрд. грн. (*яка у 1,7 рази перевищує балансову вартість активів підприємства та у 27 разів перевищує дебіторську заборгованість*).

Голова Фонду державного майна України повідомив про підготовку повторного конкурсу, на якому передбачено за відповідним рішенням Уряду суттєво знизити стартову ціну підприємства з метою забезпечення конкуренції покупців. Теперішній скрутний стан підприємства (*загальна сума заборгованості сягає близько 303 мільйонів доларів*) обумовлений несприятливою кон'юнктурою на продукцію підприємства та високою ціною на природний газ, питома вага якого у собівартості продукції у 2016 році перевищує 90% при порозі нормальної роботи підприємства у частці 75% від собівартості. Враховуючи, що за прогнозами експертів несприятливий ціновий тренд на світовому ринку аміаку та карбаміду триватиме до 2019 року, можливими шляхами вирішення проблем підприємства є його приватизація міжнародним інвестором, що має доступ до дешевого ресурсу газу, або передача від Фонду держмайна в управління вітчизняній газодобувній компанії. Питання постачання газу на підприємство нині знаходиться у стадії вирішення і запуск виробничої діяльності на ОПЗ запланований на 1 жовтня поточного року.

З огляду на те, що ОПЗ був першим великим та насправді цікавим для міжнародних інвесторів об'єктом, що виставлявся на продаж після Революції Гідності в Україні, відсутність жодної заявки на участь у його приватизації мало негативний вплив як імідж влади України в очах міжнародного співтовариства, так і на інвестиційний клімат в державі.

Враховуючи викладене, учасники слухань Р Е К О М Е Н Д У Ю Т Ь :

1. Кабінету Міністрів України:

1.1. забезпечити дотримання законності при прийнятті та реалізації рішення про приватизацію ОПЗ;

1.2. проаналізувати причини відсутності претендентів на конкурс з продажу пакету акцій ОПЗ, що мав відбутись 26 липня 2016 року, та вжити організаційних заходів щодо недопущення такої ситуації в майбутньому;

1.3. розробити та у разі приватизації ОПЗ впровадити правові та технічні механізми забезпечення на постійній основі безпечної взаємодії ОПЗ із УДП "Укрхімтрансміак" щодо приймання, зберігання, охолодження та відвантаження рідкого аміаку, що транспортується магістральним аміакопроводом та залізницею; державного контролю за обґрунтованістю ціни на ці послуги; а також недопущення обмежень щодо задоволення заявлених потреб суб'єктів господарювання в прийманні, зберіганні та відвантаженні рідкого аміаку;

1.4. вжити заходів щодо підвищення ефективності менеджменту на ОПЗ та недопущення негативного громадського резонансу навколо його діяльності;

1.5. вирішити питання забезпечення безперебійного постачання на ОПЗ природного газу.

2. Фонду державного майна України:

у разі приватизації ОПЗ збільшити зобов'язання майбутнього покупця у інвестиційній, інноваційній, природоохоронній та соціальній діяльності, встановити конкретні завдання та строки їх виконання.

3. Генеральній прокуратурі України, Національному антикорупційному бюро України та Службі безпеки України:

перевірити правомірність дій відповідних осіб, що призвели до виникнення боргу ОПЗ у сумі 193 млн. доларів США перед Ostchem Holding Limited, що фактично зменшує суму надходжень до державного бюджету у разі приватизації ОПЗ, а також вжити заходів по захисту порушених прав;

перевірити законність витрачання фінансових ресурсів на оплату послуг інвестиційного консультанта ОПЗ – фінансового радника UBS Limited.

4. Вищій кваліфікаційній комісії суддів України:

перевірити на предмет наявності підстав для відкриття дисциплінарного провадження стосовно суддів Київського апеляційного господарського суду (справа №910/4674/15-г щодо позову компанії «Нортіма» про визнання себе переможцем скасованої приватизації ОПЗ від 2009 року), Господарського суду Одеської області та Одеського апеляційного господарського суду (справа №916/2295/16 за позовом ТОВ ГК «Укргаз», арешт грошових коштів ОПЗ), Южного міського суду Одеської області та Апеляційного суду Одеської області (справа №519/459/16-ц щодо примусового виконання Рішення Арбітражного

інституту Стокгольмської Торгової палати щодо боргу перед Ostchem Holding Limited).

5. Антимонопольному комітету України:

надати обґрунтування наявності/відсутності монопольного (домінуючого) становища ОПЗ на ринку надання послуг зі збереженню/перевантаженню аміаку/карбаміду, а також інформацію про відсутність у своєму провадженні справ про порушення ОПЗ законодавства про захист економічної конкуренції.

6. Спеціальній контрольній комісії Верховної Ради України з питань приватизації:

у разі оголошення нового конкурсу з приватизації ОПЗ вжити усіх можливих заходів щодо забезпечення проведення відкритого та прозорого конкурсу з приватизації ОПЗ, а також як органу парламентського контролю у сфері приватизації державного майна здійснювати захист законних прав майбутнього переможця конкурсу.

Перший заступник Голови Комісії

І.О.Лапін